

ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΙΚ. ΓΑΛΑΝΗΣ

**ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1994

ΓΙΩΡΓΟΣ ΝΙΚ. ΓΑΛΑΝΗΣ

**ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ***

*Το κείμενο αυτό αποτελεί ανακοίνωση στις 5.11.87 στο Διεθνές Συνέδριο που διοργάνωσε το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής στην Αθήνα, 2 - 7 Νοεμβρίου, με θέμα: "Κοινωνική Αλλαγή και η επίδρασή της στην ανθρώπινη συμπεριφορά". Η εισήγηση δημοσιεύεται εδώ στη (γραπτή) μορφή που είχε για την προφορική της παρουσίαση. Έκρινα σκόπιμο να μην κάνω καμία επέμβαση στην αρχική μορφή του κειμένου, διότι αυτό θα απέβαινε σε βάρος της αυθεντικότητας της ανακοίνωσης.

Η αναφορά μου σήμερα στη "Νεολαία" και ειδικότερα στη διμαρτυρία της, ξεκινάει από ένα ερώτημα που απασχόλησε παγκόσμια τις κοινωνικές επιστήμες.

"Εγκαταλείπει η "Νεολαία" την Κοινωνία μας";¹

Οι σκέψεις μου ξεκινούν από τη θέση, ότι οι νεολαιίστικες μορφές διαβίωσης, οι παραλλαγές τους και οι προσανατολισμοί δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ιδιομορφία της συμπεριφοράς των νέων ανθρώπων και μόνο. Πρέπει πολύ περισσότερο να ιδωθούν σε σχέση με τις επικρατούσες συνθήκες και εξελίξεις της Κοινωνίας, που αφορούν την ίδια την κοινωνία και τους ενήλικες.

Δεν έχει νόημα να μιλάμε σήμερα για τους "Νέους". Είναι σωστότερο να μιλήσουμε με τους "Νέους" και αντικειμενικότερα να μιλήσουμε για μας όλους, και ιδιαίτερα για μας τους ενήλικες.²

Και αποιολογώ:

1. Αντιμετωπίζουμε σήμερα μία δομική αναδιοργάνωση της Κοινωνικοποίησης του ατόμου, που δεν περιορίζει μόνο αισθητά την περίοδο της "Νεότητας", αλλά τείνει να την εξαφανίσει.

2. Στα σημερινά πολιτικά και περιθωριακά κινήματα Διαμαρτυρίας, αντικατοπτρίζεται άμεσα η διαδικασία του σταδιακού γκρεμίσματος της Κοινωνικοποιητικής δομής της "Νεολαίας".

3. Στη "Νεολαία" επικεντρώνονται και αντικατοπτρίζονται όλα τα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα της Κοινωνίας και αποτελεί, αν θέλετε, το πολιτικό "βαρόμετρο" όλων των περαιτέρω εξελίξεων και κοινωνικών αλλαγών.

4. Η "Νεολαία" παρουσιάζεται ως επιφανόμενο της κοινωνίας

1. Βλ. π.χ. την έκθεση της Enquete - Kommission της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας "Jugendprotest im demokratischen Staat" στην εβδομαδ. εφημερίδα "DAS PARLAMENT", 16 Μαΐου 1981, σελ. 1.

2. Βλ. TRUTZ VON TROTHA: soziales Wandel, Jugend, und "Jugendprotest Ein Diskussionsbeitrag, περιέρχεται στο: KOHR/KRIEGER/RÄDER (εκδ.) Reproduktion von Gesellschaft, Weinheim und Basel 1983, σελ. 77 έπεται.

και μας πιέζει να σκεφθούμε πώς λειτουργεί η Κοινωνία μας και πώς θα πρέπει να προχωρήσει παραπέρα.³

Η ουτοπία της νεολαιίστικης σκέψης είναι κοινωνικά αποδεκτή, γιατί αποτελεί σχεδιασμό νέας μορφής διαβίωσης.

Η σύγκριση της ουτοπικής σκέψης του Κινήματος του 1968 με το νεολαιίστικο Κίνημα του 1981 στην Ευρώπη, παρουσιάζει μια διαμετρική αντίθεση, είναι όμως ενδεικτική της ραγδαίας κοινωνικής αλλαγής.

Παρατηρώντας κανείς σήμερα από μια γενική πολιτική σκοπιά την κοινωνική εξέλιξη, διαπιστώνει ότι η τεχνολογική εποχή έχει αλλάξει προσωπείο.

Ενώ στις αρχές του αιώνα η ανθρωπότητα αντιμετώπιζε με αισιοδοξία την τεχνολογική εξέλιξη, γιατί πίστευε ότι ο έλεγχος της φύσης θα της έδινε ειρήνη, ευτυχία, δικαιοσύνη και ελευθερία, σήμερα διαπιστώνουμε ότι η τεχνολογία καθορίζει τη ζωή μας, καταστρέφει το φυσικό μας περιβάλλον και κινδυνεύει απ' την παράλογη χρήση της ολόκληρος ο πλανήτης μας.

Η άσκηση πολιτικής εξουσίας έχει περάσει σήμερα σε επαγγελματίες πολιτικούς σε παγκόσμιο σχεδόν επίπεδο. Η συμμετοχή του πολίτη στην πολιτική ζωή του τόπου του περιορίζεται σχεδόν μόνο στην άσκηση του εκλογικού του δικαιώματος, από το οποίο σημαντικός αριθμός απέχει στις χώρες βέβαια που αυτό είναι επιτρεπτό ενδεικτικό της έλλειψης εμπιστοσύνης σ' αυτούς που ασκούν την πολιτική εξουσία.

Η δημιουργία οικονομικών και κρατικών κέντρων εξουσίας στα οποία συγκεντρώνονται όλο και περισσότεροι άνθρωποι, οικονομικά και διοικητικά μεγέθη, μεταδίδει έντονα το αίσθημα αδυναμίας και ανασφάλειας.

Την προηγούμενη δεκαετία χαρακτηρίζει ο περιορισμός δράσης σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, ο κρατικός έλεγχος και τα μέσα κατανάλωσης.

3. Βλ. KOHR/RÄDER: Zum Zusammenhang von Jugend und sozialem Wandel, περιέχεται στο: Reproduktion von Gesellschaft, όπου παραπάνω σελ. 10.

Όλο και περισσότερα πεδία δράσης και συμπεριφοράς περνούν στα τμήματα της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς.⁴

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω και ξεκινώντας από σημερινές έρευνες, καταλήγουμε, μεταξύ άλλων, στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

1. Η πολεμική βιομηχανία εξαπλώνεται και ισχυροποιείται. Οι περιορισμένοι πόλεμοι συνεχώς αυξάνονται και ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ολέθρου αυξάνει.
2. Ο Κρατικός Μηχανισμός και ο κοινωνικός έλεγχος επεκτείνονται.
3. Οι ελευθερίες με τη νέα τεχνολογία περιορίζονται.
4. Η σοφιστική εξάπλωση του κρατικού μηχανισμού και των υπηρεσιών κοινωνικού ελέγχου οδηγούν στην ένταση των διαμαρτυριών και περιστασιακά στην τρομοκρατία.
5. Η άσκηση βίας σε πολιτικό και εγκληματολογικό επίπεδο αυξάνει καθημερινά.
6. Οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι. Το άνοιγμα της ψαλίδας μεγαλώνει.
7. Η ποιότητα των Δημοσίων Υπηρεσιών μειώνεται. Η οικονομική Κρίση των Δήμων και Κοινοτήτων οδηγούν στη μείωση των Κοινωνικών παροχών.
8. Στην Οικονομία, οδηγούμαστε σε ένα δυαδικό μοντέλο με δύο είδη εργαζομένων. Τους εξειδικευμένους, που έχουν μόνιμα εργασία, και τους ανειδίκευτους με περιοδική και υποβαθμισμένη εργασία.
9. Η περιβαλλοντική κρίση επιδεινώνεται. Η καταστροφή της φύσης παίρνει τέτοια διάσταση, που σε λίγα χρόνια τα έκτακτα μέτρα για την προστασία της υγείας και της ποιότητας ζωής του ανθρώπου θα ανήκουν στην ημερήσια διάταξη.
10. Τα φυσικά αποθέματα, όπως του νερού και των πρώτων υλών, θα υπόκεινται, λόγω ανεπάρκειας, στον κρατικό έλεγχο.

4. HOLLSTEIN, WALTER: Die gespaltene Generation. Jugendliche zwischen Aufbruch und Anpassung. Dietz Verlag, Βόννη 1983.

11. Μη προνομιούχες ομάδες, όπως μετανάστες, άνεργοι υπερήλικες, νέοι, γυναίκες και έγχρωμοι θα περιθωριοποιούνται όλο και περισσότερο, ανίκανοι να γεφυρώσουν το χάσμα με τους προνομιούχους.

12. Η χειροτέρευση της ποιότητας ζωής στις πόλεις, στους εργασιακούς χώρους κλπ. ενισχύει τις τάσεις αυτοκαταστροφής του ατόμου. Ναρκωτικά, αλκοολισμός και αυτοκτονίες θα πάρουν μορφή επιδημίας.

13. Κοινωνικές και διαπροσωπικές συγκρούσεις θα λύνονται όλο και περισσότερο με βία και αυτοδικία.

14. Το οργανωμένο έγκλημα θα εξαπλώνεται.

Οργανώσεις τύπου Μαφίας θα κυριεύουν τις πόλεις.

15. Η ιδεολογική κρίση κλιμακώνεται. Όλο και περισσότερες ηθικές αξίες χάνουν την έννοιά τους και φαίνονται εξωπραγματικές.

16. Με το γκρέμισμα των αξιών, προσφέρεται το έδαφος για τεχνοκρατικές μορφές άσκησης πολιτικής και ακροδεξιές ιδεολογίες. Ο θεσμός του γάμου και της μικρής οικογένειας θα χάνει την αξιοπιστία του.

Τα διαζύγια θα αυξάνουν.

17. Η απομόνωση και μοναξιά των ατόμων επιδεινώνονται, BORDERLINE και καταθλίψεις θα γίνουν οι ασθένειες του πολιτισμού μας.

18. Στη διάλυση των διανθρώπων σχέσεων θα απαντά ο κρατικός μηχανισμός με την εξάπλωση των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και με οργανωμένα πολιτικά "παιγνίδια".

19. Οι περιθωριακές κουλτούρες και αντικουλτούρες θα δοκιμάζουν όλο και περισσότερα εναλλακτικά μοντέλα διαβίωσης.

Παρ' όλες τις προσπάθειες όμως δε θα έχουν τη δυνατότητα να αντιπαχθούν στο οργανωμένο Κράτος. Αυτό όμως δε μειώνει τη σημασία του εναλλακτικού κινήματος στην πορεία της κοινωνικής αλλαγής.

Αντίθετα, μια ματιά στην ιστορία του εναλλακτικού κινήματος, πιστοποιεί την ποσοτική και ποιοτική πρόοδο, και μας δίνει ώθηση για να αντιμετωπίσουμε το μέλλον, τουλάχιστον με συγκρατημένη αισιοδοξία.

Σ' αυτό το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον καλείται η "Νεολαία" να οραματισθεί το μέλλον της, υιοθετώντας και εσωτερικεύοντας υπάρχουσες αξίες και να αναπαράγει την κοινωνία εκπληρώνοντας το "συμβόλαιο των γενεών". Οι διαδικασίες αυτές είναι μεγάλης σημασίας για μια κοινωνία και σε ομαλές συνθήκες εξελίσσονται παράλληλα. Αν το κοινωνικό περιβάλλον ταυτίζεται με τις ενστερνιζόμενες έννοιες, τότε δημιουργείται μια ασυμμετρία προς όφελος της κοινωνικοποίησης του ατόμου.

Αν όμως συγκρούονται, τότε δεν είναι καθόλου απίθανη η δημιουργία εξελικτικών δυνάμεων.

Σε περιόδους εξέλιξης της κοινωνίας και ιδιαίτερα σε περιόδους κοινωνικής κρίσης, τα άτομα της κοινωνίας αντιλαμβάνονται πιθανότατα τη σύγκρουση του κοινωνικού περιβάλλοντος και των ενστερνισμένων αξιών και ερμηνειών τους.

Τέτοιου είδους συγκρούσεις γίνονται περισσότερο αντιληπτές ή επιδεικνύονται, όταν συμβαίνουν γεγονότα που έχουν καταλυτικό χαρακτήρα, π.χ. το ατύχημα του Τσέρνομπιλ σε κοινωνικό επίπεδο, ή το χάσιμο ενός αγαπημένου προσώπου σε ατομικό επίπεδο.

Οι συγκρούσεις αυτές γίνονται περισσότερο αντιληπτές από τη "Νεολαία", και αυτό για δύο λόγους:

1. Η "Νεολαία" βρίσκεται στο ρόλο του "μαθητευόμενου". Μαθαίνει τη συνδιαλλαγή με το κοινωνικό περιβάλλον και τους τρόπους χειρισμού της, γι' αυτό και η "Νεολαία" ασχολείται πολύ πιο έντονα με το κοινωνικό περιβάλλον.

2. Η "Νεολαία" δεν είναι κοινωνικά και δομικά ενταγμένη, και έχει τη δυνατότητα του πειραματισμού στη ζωή, σε αντίθεση με τους ενήλικες που χάνονται στην καθημερινή ρουτίνα και τους κοινωνικούς και δομικούς καταναγκασμούς.

Έτσι στη "Νεολαία" βρίσκει κανείς ευκολότερα εξελικτικές δυνάμεις, τις οποίες όμως η "Νεολαία" αδυνατεί να αξιοποιήσει, γιατί της λείπει η κοινωνική δύναμη.⁵

5. Βλ. KOHR/RÄDER: Jugend als Reproduktion von Gesellschaft. Problematisierung, Thesen und empirische Befunde, περιέχεται στο: Reproduktion von Gesellschaft, όπ. παρ. σελ. 14 επ.

Η "Νεολαία" ως αναπαραγωγή του συστήματος, με την έννοια ότι "η κοινωνία αναπαράγεται στη γενιά των ανθρώπων", μπορεί να χαρακτηρίζεται με τις ακόλουθες συμπεριφορές.

1. KONFORMITAT = Κονφορμισμός. Απόλυτη συμφωνία με το σύστημα.

2. ASSIMILATION = Ενσωμάτωση από πρακτικούς λόγους.

3. INDIFFERENZ = Αδιαφορία για τα κοινωνικά γεγονότα.

4. RESIGNATION = Απογοήτευση.

5. APATHIE = Απάθεια.

6. DEVIANZ = παρέκκλιση (βανδαλισμός, αλκοολισμός; ναρκωτικά, κλπ).

7. DELINGYENZ = (παραβατική και εγκληματική συμπεριφορά).

8. REGRESSION = Προσπάθεια ανακοπής της εξέλιξης με χρησιμοποίηση βίας, π.χ. Νεοφασισμός.

Ο δεύτερος τύπος αναπαραγωγής, δηλαδή ότι "οι καινούριες γενιές αναπαράγουν την κοινωνία" και εννοούμε τον εξελικτικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς των "Νέων", μπορεί να διακριθεί.

1. NONKONFORMITAT = Μη ενσωμάτωση που αρχίζει από συμπεριφορές στις οποίες δεν επιβάλλονται κυρώσεις, π.χ. μόδα, γλώσσα κλπ.

2. BOHEME = Έχει εναλλακτικό τρόπο ζωής (συνήθως ομάδες).

3. EMIGRATION = EXIL = Μετανάστευση ψυχική και πραγματική.

4. DESINTERGRATION = Ανοργάνωτη αντιπολίτευση (π.χ. HIPPIES).

5. OPOSITION = Οργανωμένη Αντιπολίτευση.

6. REBELION = Ανοργάνωτη αντίδραση.

7. REVOLUTION = Επανάσταση. Οργανωμένη αντίδραση στους επίσημους κοινωνικούς θεσμούς.

Λόγω λοιπόν έλλειψης κοινωνικής δύναμης η "Νεολαία" καταφεύγει στη διαμαρτυρία, την άρνηση να ανταποκριθεί στις κοινωνικές απαιτήσεις ή ενώνεται με άλλες εξελικτικές πολιτικές δυνάμεις.

"Το μέλλον είναι δύσκολο, γιατί η Νεολαία έχει κατανοήσει καλά το παρόν" είναι το σλόγκαν στη Δυτική Ευρώπη.

Οι επιγραφές στους τοίχους, τους δρόμους, τους υπόγειους σταθμούς, τις τουαλέτες, αποτελούν τρόπο έκφρασης και συμβολικής επικοινωνίας.

Το σλόγκαν "NO FUTURUM" δεν είναι ενδεικτικό ανθρώπων χωρίς στόχους και ελπίδα, όπως συχνά υποστηρίζεται, γιατί το "NO FUTURUM" απευθύνεται στην κοινωνία με τη σημερινή της μορφή, αλλά νέων ανθρώπων που έθεσαν την ελπίδα τους σ' άλλους στόχους.

Ένα σλόγκαν της "Νεολαίας" του Βερολίνου δίνει παραστατικότερα την ελπίδα της πραγμάτωσης των νέων στόχων.

"Εμείς δεν αγωνιζόμαστε εναντίον των λαθών του συστήματος, αλλά εναντίον της ολοκλήρωσής του".⁶

Η ανησυχία λοιπόν για το μέλλον της κοινωνίας είναι φαρισαϊκή, αν έχουμε κατανοήσει το κίνημα Διαμαρτυρίας των Νέων και είμαστε έτοιμοι να του δώσουμε δυνατότητες πραγμάτωσης των στόχων του.

Αν δεν το έχουμε κατανοήσει, τότε το λεγόμενο "πρόβλημα της "Νεολαίας" είναι πρόβλημά μας.

Αν πάλι είναι κατανοητό και προσπαθούμε να μεταχειριστούμε τους Νέους με τον τρόπο που ο DARIO-FO αναφέρει στη σκηνή:

"Επειδή οι Νεολαίοι έχουν τις ελπίδες της επανάστασης, στο τέλος είναι ευκολότερη η μεταχείρισή τους, απ' ότι άνθρωποι εντελώς κυνικοί.... πρέπει να δώσει κανείς ελπίδες στους νέους. Αυτό είναι πρόβλημα της κοινωνικής ισορροπίας...",⁷ τότε το μέλλον θα επαναλάβω θα είναι δύσκολο, γιατί οι νέοι σήμερα τα έχουν κατανοήσει όλα.

Για να δώσουμε λοιπόν διέξοδο στο πρόβλημα της κοινωνίας μας - γιατί περί αυτού πρόκειται και όχι για "πρόβλημα Νεολαίας, πρέπει να αποδεχτούμε αυτό που το 1978 διατύπωσε ο PFÜRTNER:

6. Βλ. MENZEN, KARL-HEINZ: Jugendkultur, Ausdruckformen eines sozialen und politischen Selbstverständnisses. Περιέχεται στο: Reproduktion von Gesellschaft, όπ. παρ. σελ. 121-129.

7. Περιέχεται στο περιοδικό: PSYCHOLOGIE HEUTE 5/1982, σελ. 66.

"Η μελλοντική κοινωνία μας έχει ανάγκη τόσο μιας νέας ηθικής όσο επίσης και μιας νέας θεωρίας της Ηθικής. Νέα, όχι με την έννοια του κατακόρυφου σπασίματος με το παρελθόν μας, αλλά με την απαλλαγή της κοινωνίας από κανόνες και τρόπους συμπεριφοράς, που σήμερα δεν αντέχουν πλέον κοινωνικά. "Νέα", με την έννοια ότι η κοινωνία μας πρέπει να αναπτύξει για το παρόν και το μέλλον μια νέα ηθική αντίληψη και ανάλογες μορφές διαβίωσης που πριν δεν είχαν υιοθετηθεί ή αγνοήθηκε η σημασία τους"⁸.

Μετά λοιπόν από την "τεχνολογία και επιστήμη ως ιδεολογία",⁹ βρίσκονται σήμερα υπό συζήτηση πάνω απ' όλα οι ηθικές δυσκολίες της χρησιμοποίησης της επιστήμης και της τεχνολογίας, καθώς επίσης και η σχέση πολιτικής και ηθικής.

8. Βλ. PFÜRTNER STEFAN, H: Zur wissenschafts theoretischen Begründung der Moral, Φρανκφούρτη 1978, σελ. 205.

9. HABERMAS, JÜRGEN: Technik und Wissenschaft als Ideologie, περιέχεται στον ίδιο: Technische Fortschritt und soziale Lebenswelt. Φρανκφούρτη 1968, σελ. 104-108.